

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Annette Lomesson*
 Härad: *Fröska* Adress: *Aspinge*
 Socken: *Aspinge* Berättat av:
 Uppteckningsår: *1942* Född år i

Hållanden av boskap i boningshuset.	s. 1-2.	Stn. I: 1
Mesuka.	s. 3-4.	" II: 12.
Ar den.	s. 5.	" III: 1.
Plag.	s. 6.	" III: 2.
Takstol.	s. 7.	" II: 19.
bl. det. a. d. en. s. pl. a. s. m. i. n. g.	s. 8.	" II: 28.
Lärskild köksdörr på husets baksida.	s. 9-10.	" II: 32.
Gärdsgärdar.	s. 11.	" II: 41.
Lärskäppa.	s. 12.	" III: 10.
Brädsid.	s. 13.	" III: 21.
Hållakärräde.	s. 14.	" III: 23.
Långor.	s. 15.	" III: 24.
Långmjölke.	s. 16.	" III: 28.
Oloke.	s. 17.	" III: 30.
Långor de dryckeskärr av tra.	s. 18.	" III: 34.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 8375

Landskap: Lhåne Upptecknat av: Amelie Jonsson
Härad: Frösta Adress: Äjinge
Socken: Ö. Äjinge Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1942 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på frågel. subtitel N: 1
Hållande av bokkap. i böningshuset.

obs! se
acc. nr 7061
bevarat fört!
A.J.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 8375

Landskap: Skåne Upptecknat av: Amelie Jonsson
Härad: Frosta Adress: Åsänge
Socken: Åsänge Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1942 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sektion 11 Lista nr 12

Setu II : 12 .

se acc. nr
7762.

Skriv endast på denna sida!

Svar på fråget. Sektion 1 n:1. Hållande av boskap i böningshuset.

1. a. Uppgifterna gäller hela sektionen.

b. Gäller husmän och torpare som endast ägde ett litet hus.

2. a. Torpare under boställe, eller di som själv ägde ett hus.

b. De var folk i små och knappa förhållande.

c. Även hantverkare som ägde ett hus.

3. a. Ja, di hade ju endast ett litet hus, där fick djuren vara i ena ändan.

b. Djuren hade halva huset. I många hus var hönsen på vinden över stugan.

c. De gällde ju mest en gris, eller ett får, men också en ko hos torparna.

Vid sidan om köket var i den delen, en kätte till grisen, och en bås till ko,

eller får, vilket de var.

Om där var plats, så var en avdelning till höns, annars så var di över stugan.

Sådana kätter avskilldes endast med bräder, halv höga väggar.

4. Grisen hade di i regel alltid en sommare till in på hösten.

Om di hade ko fick di göra väggarna tätare om den skulle stå över vintern.

Då gjorde di båsen tät kring ko, samt lade väggarna med halm.

Så Hönssen var i stugan om vintern då de var som kallast.

Di som inte var på vinden över stugan, utan i ett lås ute kunde ju inte redde sig.

Di kunde få vara inne ett par månader i bland.

Sin plats hade di då under sängen eller bänken, en fjel sattes för, så togs den undan om dagen så di gick fritt i stugan.

6. De har alltid förekommit att djur som varit kläna, sprädgrisar, eller smådjur har fått vara inne en tid för värd. Men numera har di dem i köket.

Den besker typen är innan 1850 talet, men är helt försvunnen innan 1900.

Något typiskt fall kan ju ha förekommit i ädemarken, i skogsbygden.

Djuren i samma hus som boningshuset finns flerstädes, men är ju inrättat i nyare stil. Jag minns själv de besker.

Meddelare och upptecknare: Annette Bonesson.

Säpinge den 10 febr 1942.

Sektion 11 Lista M=12.

1 a Utgifterna gäller hela socknen.

b. Hemmansägare, och bönder, av olika samhällsställning.

3 a Sådana stöd anv. i logar, loggels, eller i andra ekonomihus, stall, och fähus.

fig. b. b. vare vanliga, de anv. även inne i huset. Mellan loge, och loggels, mellan loggels och stall. Där s. k. skiljerägg var, gick ett stöd upp till takåsen.

Sådant stöd kallades stolpen.

4 a Snett löpande strävor, vare i så fall på stänge som packades hö, för att hålla de. Där var ju alltid en tvärgående bindstock med en stolpe under som stod på en ås, så en övre som uppkar ryggsäsen.

b. Där en stötka var direkt från golvet och till takåsen var den för att stöjla takåsen. Den kunde ställas då di ansåg takstolen ville svikta.

Den kunde tjäna som stega när di skulle på stängget, om di fäste fotsteg på.

5 Dyliga stolpar har numera kommit bort allt efter som husen omändrats.

När nyare tak har lagts har takstolen även lagts om.

I allmänhet har en förändring av gammal byggnadstyp blivit sen 1900.

Meddelare och upptecknare Annette Larsson.

Sektion 11 Lista n: 12

Bilaga

1. Hemman n: 9 i Sjöinge by. Medelstort hemman.

Ägare från 1880-1920 Ola Nilsson. Förmögen borde.

a. Där var en gammal länga med stötter från golvet och upp till takisen.

De var vanliga runda trä som satts till stötter i loggolen.

Där var ju tvärgående bjälkar som där var stötter på som gick upp till takis.
Hur gammal den längan var är visst, den hade varit boningslänga i Ola M. far-
fars tid. Där som då varit boningsrum var loggole och loge. Där var stötter.

Längan var så låg, och takisen blev, så stötterna var inte höga.

Längan stod kvar till för 4 år sen då den brände upp, jämte gården.

Meddelare och upptecknare Annette Sonesson 11 febr 1942

Sektion III. Lista N:1 Ärdar.

1-2. Uppgifterna gäller hela socknen, både större och mindre jordbruk.

3. a. Ärdar anv. förr i större utsträckning. fig. 31 a, är en typ som är vanlig.

All jord skulle tväras, köras med ärdar innan den skulle besås.

På hösten, anv. den att köra upp potatis med.

Di hade ju inga andra redskap än plog, ärdar, träharve, så fick di köra med ärdret för att mylla jorden.

Ärdret anv. på vilken jord som helst, som förut var plöjd,

Di körde med ärdret på tvären på plöjningen (tvärs).

Di körde enkelt. fig. 31. i. är en typ som är något nyare.

Olika delar. Skrot, handtag, ärrbitt, blåa, äss, stängen, ännen.

4. Olika typer kan ha förekommit samtidigt. Tarpare, och småbönder hade en

urgammal typ, medan andra bönder skaffa nyare.

Ärdern har utträngts av klos, fjäderharve, sen di kom i bruk, även nyare ärdar kom

Något innan 1900 börja di med bättre redskap, även ärdren blev bättre.

Den gamla typen är, är visst, di har varit med i di gamlas tid.

Tiden gäller 1850-1900.

Meddelare och upptecknare Amette Sonesson 14 febr 1942.

se acc. nr

7762

acc. nr
7762.

Sektion 111 Lista nr 2 Plog.

- 1-2 Uppdrickningarna gälla hela socknen, både större och mindre jordbruk.
- 3 Plogar har ju varit i bruk i nio generations minne.
- När plogarna först beg. är ovist, men de har då varit med under hela 1800-talet.
- På riktigt åkerjord, även härrjord kom de till anv. s. k. mera stenfri jord.
- De första plogarna var i typ som ett ärder. Men där var två stycke.
- Den var helt av trä utom billen som var av järn. Den sågna vändskiva.
- Där var ingen kniv som på de nyare, utan ett trä som säcken och styret var i.
- De hördas i par. De gick tyngre än de nyare, där var ju ingen kniv som skär.
- Delarnes namn säcken billen, backarna. Den sågna anordning att ställas för djupgående eller grynnt.
- 4 På 1880-talet blev en ändring, träplogarna ersattes med fabriksplogar.
- Från herrgårdarna kom de till allmogens med nyare plogar. Sen blev de allt mer till nytta. Sen 1900 har de blivit allmänt med fabriksplogar. särskilt oliver.
- Innan 1900 varo ju både gamla och nya i bruk, de berodde något på ekonomin.
- Tiden 1850-1900 i landsmålsark finns teckningar.

Meddelare gamla i orten.

Uppdricknare Amette Loneson 14 febr 1942.

Se acc. nr
7063.

Sektion 11 Lista nr 19 Takstol.

1-2 Uppgifterna gäller hela socknen och hem av olika social ställning.

3 a Ja, takstolar har ju alltid anv.

Två sparrar, som upprättill utan saccanordning sammankopplade. fig 12 b.

De varo förenade upprättill med en hanebjälke. Varje sådant sparr k. ett spänne
Sparrarna stod på de träbjälkar, som varo evan på väggen.b. Men även sådana som spännen varo ställda på bjälkarna som gick träs
över huset, som vita på stolpar. Så var där ett par snestiver mellan varit spänne
c fig 12 c, 12 d. Var mest i lagar som sådana var för att lyfta takstolen, den blev högre.
Under varit spänne sattes en fot, spännet lyftes upp på den.En snestsäva gick från foten ut till spännet. Foten intogsades i träsäven.
Gaveln var i allmänhet brädespikad, ribbad över bräderna.

Den mest förekomna taktäckningen var halm.

4 Den äldsta och mest allmänna typ var den fig 12 b. Den senare blev mer allmän
hos bönder efter som annan taktäckning kom till, för att få mera utrymme.De gamla takstolarna var ytterst låga och klåna. Bland allmoget skedde senare
förändring mhr. 1900. Tiden gäller 1850-1900

Meddelare och upptecknare. Arnette Sorensen, 12 febr. 1942.

se acc. m.
7112.

Sektion 11 Lista n: 28 Eldstadens placering i husets mittlinje.

1-2 Uppgifterna gäller hela socknen och hem av olika social ställning.

3a Ja, huvudeldstaden hade alltid sin plats i husets mittlinje fig. 17 b.

De var en gammal typ. De kan ju ha funnits enstaka typiskt fall då eldstaden varit så placerad så skorstenen, ell. rökgången varit nere på taket med en utbygg bakugn. Men ytterst sällsynt.

Skorstenen var alltid placerad mitt över ryggåsen.

b Skorstenen var mурad nere i från med vanlig gråsten. Den var ju mурad med öppen spis i köket, innerhörna intill stugväggen.

Di gamle skorstenarne var stora, grova, di var ju av stor sten. Men ovan ryggåsen var ju många, i symmetri som i hus bara obetydligt.

I de senare fallet skedde en ändring på så sätt, att di mura högre över ryggåsen, för rökens skull, (draget). Den ändringen börja redan på 80 talet.

Den beskr. typen är av gammalt bruk och har alltid varit allmän.

I allmänhet är det ännu i hus av äldre tid.

Tiden 1850-1900. Senare har mera förändring skett.

Meddelare och upptecknare: Annette Jonsson 12 febr. 1942

- Sektion 11. Lista nr 32. Färskild köksdörr på husets baksida.
- 1-2. Uppgifterna gälla hela socknen med hem av olika samhällsklasser.
- 3a. Ja, Dörr på husets baksida ledande till köket har funnits.
- Men de är mera sällsynt, eller var. De måste ställen var ingångarne åt gård-
sidan. Hus byggda på 80 talet var flera byggda med kök och förstuga mitt
mot varandra, förstugan åt vägen, köket med dörr åt baksidan.
- Där sådan dörr fanns var den ju endast för husets eget folk.
- I förra tiden var de ansett som helt opassande att folk skulle ha ingång, eller
tillträde genom köksdörren. Var dörren på baksidan var den ju fri från gång.
- Var där vuxen ungdom som hade ett hus, eller stuga vid sidan om köket,
då togs ingången i bruk för nattliga besök.
- De kunde även vara tillfälle, eller ärende som någon ville vara obemärkt
då kom i ljusthet köksvägen, amars inte.
4. Någon tillbyggnad ut om väggen fanns inte, den förändringen har skett senare

Se acc. nr
7131.

..... Tiden för uppgift gäller 1850 även för till 1900

..... meddelare många gamla i orten.

..... Uppr. tecknare. Arnette Jonsson 12 febr. 1942

Lektion 11. Lista n: 32. Tärakild köksdörr på husets baksida.

Bilaga

1a. Stepinga by. b. Bromölla kvarn.

2. Ägare av Bromölla omkr. 1870-1910. ^{Pär Jönsson} Ekonomen medelgod.

3. Den kvarnen var byggd så, att ingången till stugan skedde genom mörkan.

På baksidan, åt norr, var en köksdörr, den ledde till köket.

Där åt norr var en gammal grästens vägg som var nära två alnar tjock.

Där köksdörren var placerad var ju öppning i väggen. Där var på så sätt en dörr innanom stenväggen, och en utan för. De var halvdörrar.

Där var s. k. dubbla dörrar, men med ett litet mellanrum.

Där var ju ingen ingång för andra, än eget folk, de var enstaka fall annars.

De var också ett sådant typiskt fall, med den tjocka stenväggen.

Den dörren finns kvar, men stenväggen är utbytt, dörren är också ny.

Den förändringen har skett som ovan nämnde ägare lämna det.

Bromölla skall vara byggd omkr. 1850. av vem vet jag ej.

Där var en sådan utgång som efterfrågas.

meddelare och upptecknare, Annette Jonsson 12 juli 1942.

ACC. NR. M. 8375:11

Hh.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

se acc
nr 6574

Sektion 1.1 Lista M: 41 Gärdesgårdar.

1-2 Uppgifterna gäller hela socknen, med större och mindre jordområde.

3 Gärdesgårdar som fig 30 b. c. d. e. här förekommit.

Även med vidjeband, långa stövar, med pålar fästa i jorden.

Sidoslättd funnes både enkla, och i saseform.

Gamla gärdesgårdar både som murar, och enkla med stövar över i saseform.

Även gärdesgårdar med torv prä.

Jag vill hänvisa till Landsmålsarkivet där jag har lämnat in om hägnader
flere ark med teckningar från gamla tider till nu.

Där är en grundlig beskr.

4 Sen vägstyrelsen övertagit vägarne har de gamle gärdesgårdarne försvunnit
i gamla tiden av olika typer samtidigt. (se i h.m.a.)

Man har slaner och dräcd utträngt de gamle stängseln.

Tiden för uppgiften 1850-1900

Meddelare och upptecknare Amette Jonsson 14 febr 1942

ACC. N:R. M. 8375:12.

Lektion 111 Lista nr 10 Säckkäppa.

1-2 Uppgifterna gäller hela socknen, med medelstora jordbruk.

3a Ja, säckkäppa, sätoke, har anv. av alla som ägde jordbruk.

Både mindre jordbrukare, och större, sådana hade säckkäppa.

Den var flätad av halm. Den var oval, njurformig.

Den var böjd så, att den skulle passa efter kroppen på bäraren.

b De var olika, många sådde med bägge händerna, andra med blott ena.

Bärarordningen var ett brett grovt band, vävt av hampa.

De var fäst på framsidan på säckkäppan, på mitten, de lades över axlarna i kors på ryggen, med en ring i en krok i ändarna under armarna.

fig. 35c var en säckkäppa som anv. när de sådde på Svedjeland.

De var böjda spän som var fäst på träbotten med grepp, på den var rund.

Torparna hade mera enkla säckkäppor, en borg, i bland en säck fäst om en böjd käpp. Sen såningsmaskinerna kom har en ändring skett.

4 Att markera jorden, gick ofta en efter och fjera, drog isming ^{med foten} så han följde den, eller satte han fjeregräde, en käpp vid var kant, ren, som han höll utskikt efter. I deland småbrukare har de brukats efter 1900.

Tiden 1850-1900. Meddelare, och upptäckare Amette Lomsson 14 febr. 1942.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

se acc. nr
7826

CC. N:R. M. 8375:13.

Brödsäd.

a socknen och hem av olika sociala
veds. De bakades enbart.

ärter, och vicker. Ärtor och vicker
d råg, för smakens skull, men
den var liten.

kornbröd, både enbart och med

s enbart råg, blandning var, då

och småfolk då här var knapp

na korn och potatis till utdrygg.

d vete, sen har ju råg och vete

na korn var vanligast.

ärter, eller vicker, eller grovt korn,

k något bröck av enbart råg var

fick ju av de blandade om dis

la.

Uppdecknare Amette Lomsson

Lektion 111 Lista nr 23 Hålkakebröd.

1-2 Uppgifterna gäller hela socknen, och hem av olika social ställning.

3 Brödkakor, runda, tunna, bakades. De var mest till julen.

De var olika, någon hade dem försedda med hål, andra hela.

Di bakades av rågmjöl. Om de skulle vara bra togs siktat mjöl.

Om där var hål i var de vilket som hål, mitt på, eller i kanten.

Om där var hål i hängdes di upp på en stång, eller på snöre.

Annars ställdes di på kant.

4 Var i regel inte allmänt, de var någon som baka sådant, särskilt till jul.

Den seden har kommit till socknen med någon som flyttat hit, den baka.

Di som meddelat uppgiften hade den från Gäinge hälsat.

Tiden 1850 - 1900

Uppdeckare: Annette Jonsson 14 febr. 1942.

se acc
nr 7836

Sektion 111. Lista M=24. Limpor.

1-2 Uppgifterna gäller hela socknen, och hem av alla samhällsklasser.

3a Ja, stora runda, eller avlånga bröd har alltid bakats. År en gammal sed.

Di bakades av råg, eller kornmjöl, i senare tid sam. vete.

Till sådana bröd fogs ju blandning, om så var nödvändigt.

Sådana bröd var till både vardags och högtid bruk. De var s.k. vanligt bröd.

b. Di gamla bakugnarne var av råsten, (om di jäst strök) och lera.

Bottenplanen var något oval, men rundad så inga hörner fanns.

I senare tid, på 1890-talet byggdes di av tegel, eller lade bottenplanen av tegel.

Sådana bröd kallades endast grovbröd, stora brödkager, även vardagsbröd.

Även siktat mjöl bakades till stora bröd, särskilt i senare tid.

Något bröd som särskilt kallades limpor, har här ej varit.

Gamla talar ofta om gammeldags brödkakor, di var stora, alltid runda.

Meddelare många gamla i orten.

Uppdecknare, Annette Jonsson 14 febr. 1942.

se acc
nr 7826

Sektion III Lista nr 28 Långmjölk.

1-2. Uppgifterna gäller hela socknen, och hem av olika samhällsklasser.

3. Nej, kan inte utredas att här har begagnats långmjölk.

Listu III: 28

Långmjölk har ju sås till, men de är inte desamma.

På senare tid, omks. 20 år sen, då här var någon från orten på norrlandsresa medförde di hit något som di kalla långmjölk, eller tätmjölk.

Men de var ju endast tillfälligt för att visa här.

Där sattes mjölk till jämt, så de kunde räkna hur länge som hälet.

I något s. k. dagligt bruk var de ju inte, många kunde inte ha den.

I allmänhet har inga här sett tätmjölk. "De beska var ju ej allmänt."

Ingen tid kan uppgivas, de har ju ej varit brukligt.

Meddelare och upptecknare, Annette Lomström 16 febr 1942.

Sektion III. Lista M: 30. Oskok.

1-2. Uppgiften gäller hela soeken.

3. Ok till oskar var alltid parok. fig 41.

De oket fästes i stängen med den ringen som var mitt på oket.

Di ringarne som tennarne var i vore rarlige, där var ring med krok.

Di häftane som satt i oket var vid var sida om haken.

Men där var hanka i dem som lades om örenen, ydolen, för oket skulle inte glida.

Enkelok fanns nog endast till kor. Oskar gick mest i par.

Enkelok var endast en böjd, helan, bågformigt trä, eller i form som fig 71 men en halva.

Bukok, s.k. bukjes hade di alltid för, men de var en jör av grov hamra.

Di skulle draga bättre med halsok.

Har bukok funnits har de varit vid di större gårdarna, där di hade flere par oskar. Här har inte en oskar varit så stor.

Tiden gäller 1850-1900, även något innan 1900 var de försvunna.

Meddelare en del gamla.

Upprättnare Annette Lönsson 16 febr. 1942.

sp acc. nr
7826

se acc
nr 7934.

Sektion 111 Lista M:34 Svarvade dryckeskärl av trä.

1-2 Uppgifterna gäller hela socknen och hem av olika social ställning.

3 Ja, svarvade träskålar har funnits. De är en gammal typ.

De vara formade som fig 57, som en boll. Där var både med och utan kant. Kanten var i så fall liten. Annars indest två handtag, två små utstående stycken. Sådana som hade formen av en kalle har funnits, men mera sällsynt.

Di hörde ju till gamla förmögna hem.

Skålarne förekom mera allmänt bland allmogens i både små och stora hem.

Både skålarne och kalken varierade i storlek. Där fanns rätt stora skålar, men även små, koppar. Kalken kunde vara stor som en sepparskål nu är, men även små, som senare anv. som sockerskål, di som har en sådan.

Di anv. att ha varjehande mat i. Di kallades träkoppar.

Kalken förekom med liten fot, och med högre.

Skålarne anv. på stora ställen att ha kokat sul i om julen, och slaktmat.

Fina skålar, och kalkar ställdes på bordet med äpple och annat gott vid gille eller andra högtider.

Tiden gäller 1830 - har nog försvunnit innan 1900.

Meddelare gamla i orten. Upprättnare Annette Jonsson 16 febr. 1942.